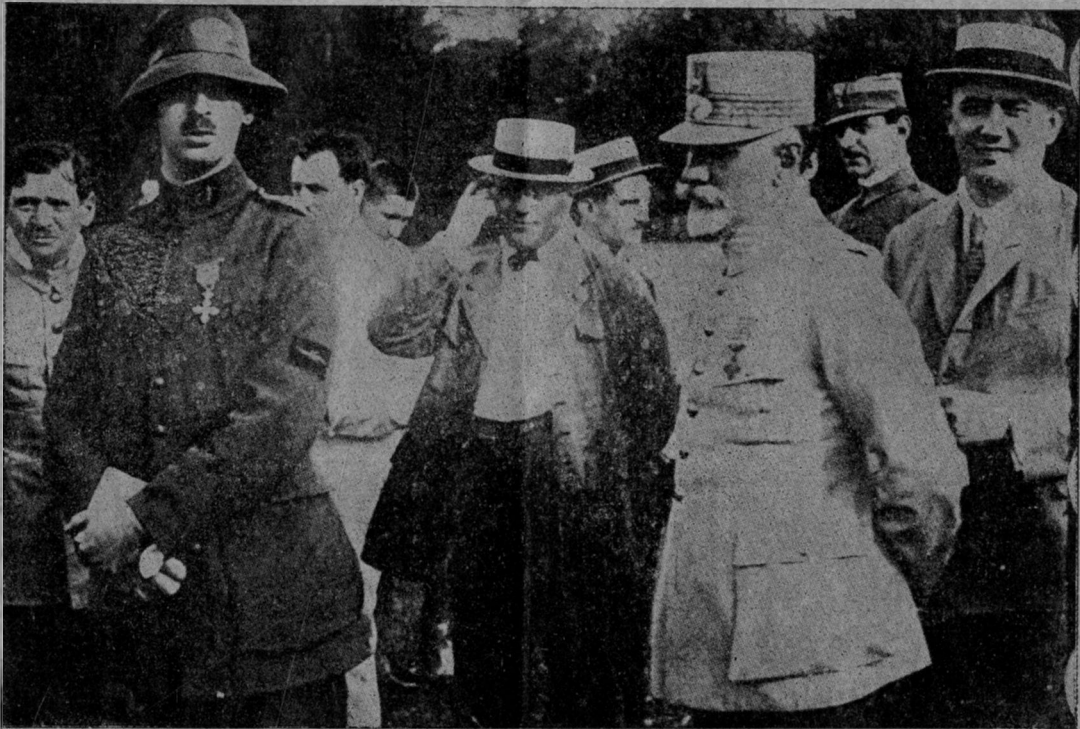

EVOLUTIA

Prințul Moștenitor Carol la arena sportivă din Cluj.

EVOLUȚIA

LITERARĂ, ARTISTICĂ, SOCIALĂ.

REVISTĂ ILUSTRATĂ, APARE DE DOUĂ ORI LA LUNĂ. REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA
CLUJ, STRADA NICOLAE IORGA No. 23. — TELEFON No. 310.

DIRECTOR-PROPRIETAR:
Dr. ALEXANDRU MUREȘIAN

SECRETAR DE REDACȚIE:
IUSTIN ILIEȘIU

ABONAMENTUL: 1 AN 120, JUMĂTATE AN 60, 3 LUNI 30, UN NUMĂR 5 LEI.

CUPRINSUL:

„Evoluția“	Redacția	Singur	Ion Bârsan
Cântă-mi vântule	Iustin Ilieșiu	Scrisori din Karlsbad	I. Bartalis (Trad. Isaia Tolan)
Franța, Anglia și România	Ion Istrate	Simfonii acre	Isaia Tolan
Inima Tăcerii	Vasile Al-George	La Ivangorod	Dr. C. I. Schotel
M'a prins uitaerea	Cesar Pruteanu		
Trei morminte	Septimiu Popa		
Dante. — La Fontaine, Dosciewski. — <u>Cronica dramatică.</u> — Cărți, Reviste. — Insemnări. — Desemne de Eugen Normand și D. Mărculescu. — Numeroase clișee de actualitate.			

Seminarul de drept

Dr. Mureșian.
TELEFON No. 310.

Cluj, Strada Nicolae Iorga No 23.

Luis Janky

blanar

Cluj, Strada Universității No. 1.

Ion de pălării

Cluj, Str. Matia 1.

Banca Ardeleana

și Casa de Economie
Societate Anonimă

Cluj, Piața Unirii No. 32. — Casa proprie.

Depot

„Au Bon Gout“

Paris—București. EUGEN BĂRDOS.
CLUJ, PIAȚA UNIRII No. 4.

Succesorii AUGUSTIN SĂNDOR

Articlă de modă pentru
domni de prima calitate.
Depozit mare permanent.

Cluj, Strada Memorandului No. 2.

„Evoluția“.

În lipsa organelor noastre de publicitate viața noastră culturală lăncezește. Vremile, când aproape fiecare casă avea pe masa ei cel puțin o revistă literară, aparțin trecutului. În tot cuprinsul României-Mari sunt abia câteva reviste, cari nu reușesc să umplă golurile atât de adânc simțite, căci condițiile materiale, între cari apar, sunt dintre cele mai vitrege, — iar un sprijin din partea publicului aproape nici nu există.

Pe numele scriitorilor noștri se așează praful uitării, talente cari în alte țări, în alt mediu cultural, și-ar fi întins strălucirea asupra întregului pământ, — la noi se pierd, se distrug. Toate naționalitățile, ce trăesc în țara noastră, ni-o iau înainte. Publicații numeroase apar pentru a cultiva masele, iar noi încremenim în nepăsare. Nu ne lipsește nimic din tot ce trebuie pentru a putea porni și noi o puternică mișcare culturală decât interesul și bunăvoința.

Să trecem însă și acest lucru, cum trecem toate relele, în sarcina războiului. Dar timpul trece și pentru consolidarea noastră trebuie să utilizăm toate mijloacele, dintre cari cel dintâi este răspândirea culturii.

În acest scop un grup de scriitori pune plugul în brazdă și începe să are. S'a hotărât apariția unei mari reviste ilustrate la Cluj, numită „Evoluția“ literară, culturală și artistică.

Depart de orice curent politic, scopul nostru este răspândirea operelor de artă: poezie, nuvelă, roman, teatru, știință, cronici de interes social, traduceri din toate limbile, copii după tablourile pictorilor noștri, și după frumusețile naturale ale teritoriului românesc și răspândirea lor spre toate colțurile țării.

Noi nu voim să pornim un curent literar, ci o mișcare literară, care va răspândi tot ce este frumos, tot ce este artă, indiferent de școală sau curent. Vrem ca revista noastră să poată figura ca una dintre cele mai prețioase publicații, ca o adevărată comoară în casa fiecărui român iubitor de artă și știință.

Sperăm, că toți scriitorii și unii dintre cei mai distinși ai neamului nostru, se vor grupa în jurul acestui organ ca în jurul unui drapel, ce pornește într-o mare și sfântă luptă, asigurându-ne biruința.

REDACTIA.

CÂNTĂ-MI VÂNTULE...

Din lira ta galbenă ca frunzele toamnei
Cântă-mi vântule
Și spulberă-mi dorurile târzii
Și visurile moarte
În goana neliniștii tale de toamnă.
Căci barca inimei mele
De mult rătăcește în marea vieții
Fără vâslaș și fără de cârmă.

La casa nădejzilor mele
Cobește o buhnă
Și'n noapte cu țipătul ei înfloară
Drumefii fără popas.
Ce caută-odihnă aici
Pentru sicriul trupului lor obosit de viață.

Nici stele, nici lacrimi, nici visuri
Nu mai coboară în preajma urcării
Spre cimiterile jără de cruci,
Unde cărările sunt bătătorite
De Magii trecutului.

Mă chiamă pământul spre sufletul lui,
Simt inima lui cum se sbuciumă'n mine,
Și creerii îmi fierb
Ca vulcanii ce varsă din cratere lava.

Cum geme'n arterele mele sângele
Gatu să mi ardă inima,
Tremură lutul pe mine, și-o clipă-mi înghiață
Simțirile,
În marele și lugubru spital al vieții...

Dar vântule
Ce nu ai zăgazuri în jurul aripelor tale,
Și cântecul tău e mai negru ca frunzele galbene,
Cântă-mi din lira ta galbenă:
Viața și moartea,
Natura cu 'ntreaga ei panoramă,
Romanțele soarelui,
Durerea cu dinții murdari
Și marea ce-mi poartă barca vieții
Fără vâslaș și vântrele.

Și — ajunși la răscruce
Pe drumul ce duce spre vastul nimic
Vom poposi:
Un cântec pe o ruină.

Iustin Ilișiu.

Franța, Anglia și România.

In jurul unui articol din „Revue de France“.

Di Raymond Recouly, director politic al tinerei reviste pariziene „Revue de France“ se ocupă în ultimul număr al revistei cu chestiunea atât de delicată a răcelii relațiilor franco-engleze.

„Dacă aceste relațiuni — spune Di Recouly — în loc să se îmbunătățească, se înrăutățesc, dacă o ruptură sau numai o îndepărtare persistentă se va produce, situația Europei, ba chiar a întregii lumi, care nici-așa nu este strălucită, va fi considerabil agravată.

Trebue să facem tot ce ne stă în putință ca să prevenim acest accident. Înainte de-a căuta vindecarea răului prezent să încercăm a-i înțelege natura. Cum, din ce motive, în urma căror evenimente, — se întreabă cu drept cuvânt Di Recouly, — prietenia franco-britanică, așa de puternică în timpul războiului, a putut să se răcească și să alunece în unele privințe, până în punctul unde e astăzi?“

După d-sa, cauza acestei răceli ar fi în primul rând *egoismul* britanic, datorit în mod instinctiv, *insularității*, vieții deosebite ce trăesc englezii în insula lor. Din această cauză, chiar în timpul tratativelor de pace au început a se ivi animozități. Atrăgând de partea lor pe Wilson au format în sânul conferinței de pace un bloc anglo-american, foarte puternic, și al cărui cuvânt era decisiv în hotărâri. Englezii, și reși ca în totdeauna au speculat acest avantaj și au luat tot ce-au vrut: colonii, vapoare, supremația flotei, pe când dorințelor exprimate de francezi au opus în totdeauna o inexplicabilă împotrivire, dublată însă de-o serie de promisiuni.

„Anglia a fost plătită în *realități*, — remarcă di Recouly, — noi francezii n'am primit decât... *promisiuni*.”

Și după ce trece peste o serie de considerații de asemenea natură, cari au produs o bază de neînțelegere, autorul articolului se întreabă, cum s'ar putea menține un acord așa de necesar ambelor națiuni?

Din răspunsul ce dă acestei întrebări, reținem pasagiul final, care ne privește în mod direct și pe noi și asupra căruia ne vom opri spre a face câteva reflexii:

„Pentruca Franța să-și țină în mod ferm și decis rolul ce-i revine în Europa, ea trebue să grupeze în jurul ei, toate statele născute din victoria comună sau considerabil mărite pe urma războiului, să grupeze în jurul ei România, Polonia, Cehoslovacia și Jugoslavia, strângând în același timp uniunea sa cu Belgia.

Intăriți prin aceste prietenii, noi vom putea discuta dela egal la egal cu Anglia, și vom avea atunci cele mai mari șanse să ne înțelegem cu ea, căci englezul are înainte de toate, respect pentru cei tari.

* * *

În Franța dl. Raymond Recouly e printre primii cari ridică chestiunea câștigării și grupării pe lângă Franța a statelor născute pe urma războiului. Ceeace d-sa uită să remarce în sumedenia de observații juste, cuprinse în articolul despre care vorbim, este însuș faptul că până acum Franța nu a făcut și nu face mai nimic pentru stimularea acestei grupări.

În România chestiunea influenței culturii franceze este demult deschisă; și pusă la ordinea zilei, așteaptă o rezolvare cât mai grabnică și mai favorabilă. Căci ne închipuim că nu prin alianțe diplomatice sau militare se caută această *întărire* a Franței, ci prin baza de cultură franceză ce-o va pune la temelii culturale ale noilor state.

În România dinainte de 1916 Franța se putea mândri cu această bază ce inevitabil câștigase și *sufletul*. Influența culturii germane deși insistentă se isbea de zidul puternic al faptului împlinit. În România de astăzi situația nu mai este aceiaș. Jumătate din populația țării noastre a suferit influența culturii germane, și nimic nu îndreptățește a se spune că această influență nu persistă înă. Mai grav este însă că cealaltă influență, pe care o așteptăm și ne este atât de scumpă, influența franceză întârziează a se opune celei dintâi. Și aici intervine dificultatea materială a diferenței valutare, care dacă a îmbogățit pe unii materialicește, refuză să se pună și în serviciul îmbogățirii spirituale.

O carte franțuzească (vorbesc de cele literare) costă cel puțin 80—100 lei, o simplă revistă 40—50 lei. Cele germane în schimb sunt accesibile celor mai modeste pungi. Germania a înțeles spiritul timpului: caută să câștige prin cultura sa, *suflete*, indiferent de sacrificiile materiale. Franța caută *putere*. Noi oricând vom fi alături de Franța ca să-i sporim puterea, dar de prisos va fi această putere care n'ar avea și un suflet capabil să înțeleagă sufletul francez, noblețea lui.

Următorul caz povestit cu multă amărăciune de dl. G. conducătorul unui mare institut cultural din Cluj ilustrează și mai bine, felul cum înțeleg aceste două state să-și exercite influența culturală în România, în Ardeal mai bine zis, cel mai ușor influențabil din acest punct de vedere:

„Di prof. univ. O. avea să procure pentru seminarul studenților săi niște lucrări franțuzești absolut indispensabile. S'a adresat pentru aceasta unui editor din Paris, rugându-l să-i trimită cărțile cerute prin ramburs. I-s'a răspuns că nu se pot trimite cărțile decât achitându-le costul înainte. Pentruca să nu se întârzieze livrarea cărților cerute s'au trimis banii, — nu mulți, — vre-o câteva sute de franci. Au trecut deatunci câteva luni, și... dar continuarea e de prisos.

Editurile germane din contra, trimit toate revistele, ultimele noutăți literare și științifice, chiar fără a fi cerute și imediat după apariție. În privința achi-

tării sumelor datorate nu fac nici o obiecțiune. Mai mult încă se specifică pe conturi că „plata urmează a se face după posibilitate.“

* * *

→ Înțelegem că Franța a făcut atâtea sacrificii materiale și morale încât acum trebuie să se restrângă.

În interesul însăși al culturii sale, Franța, care a fost atât de generoasă față de alții, poate face încă un ultim sacrificiu material, mult mai mic decât cele făcute, sacrificiul pentru apropierea sufletelor prin cultură.

Noi îl așteptăm și suntem siguri că nu în zadar.

Ioan Istrate.

Darul Romei făcut cetății Napoca.

M'a prins uitarea . . .

M'a prins uitarea cantr'o veșnicie,
Sortitul unei clipe, am rămas —
Am adormit în somn ușor de glie
În taina sfântă-a ultimului ceas.

În taina sfântă-a ultimului ceas
Am adormit în liniștea de seară,
În preajma mea făcliile de ceară
Și flori murinde'n fiecare vas.

Și flori murinde'n fiecare vas,
Și plânsul vântului în înserare
Spunea povestea celui ce-a rămas
De-acum pierdut de-apururea'n uitare.

Cezar Pruteanu.

INIMA TĂCERII.

Poetului D. Nanu.

În visul sfânt, ce'n suflet mi-a răsădit puterea
Să sumlg a mea ființă din valu'ntunecat
Al miilor de patimi, să nu mai știu durerea,
Ca'ntr'o lumină albă eu urc neîncetat.

Cu ochii de văpae, cu păru'n vânt, pornit
Spre culmile, pe care nu calcă muritorii,
Stăpân pe nesfârșirea albastrului zenit,
Mă simt atât de-aproape acum de Răsărit!
În jurul frunții-mi arde rubinul aurorii. . .

Excelsior!

Și lumea rămâne sub picioare,
Suișurile repezi le urc, mărșul vis
Mă'naltă tot mai iute, sunt rază călătoare,
Sunt purpură pe codrii în răsărit de soare,
Sunt vultur ce plutește tăcut peste-un abis. . .

*

Pe piscul sterp acuma, în inima Tăcerii,
În liniștea visată, sub ceruri sinelii,
Nemuritor și fraged ca floarea primăverii,
Voi bea lumini din soare, când pier'e'n faptul serii,
Continuându-și drumul prin negrele vecii. . .

Nemuritor și singur . . . Trec zilele pe rând. . .
În inima Tăcerii nici vântul nu suspină,
Nici pasere nu zboară, nici futur, nici albină, —
În inima Tăcerii sunt numai eu și-un gând,
Ce fulgeră prin spațiu setos după lumină. . .

În inima Tăcerii: azur, pe care norii
Îl înfloresc cu spumă. . . Ce singur, ce departe
Mă simt . . . Mi-apasă pieptul nemărginiri deșerte,
Și nu-i nici o cărare, pe care călătorii
Să vie prin pustiul, ce-acuma ne departe. . .

Coboară'n mine'nghețul acestei vagi tăceri,
Și lacrima se naște sub pleoapele de ceară,
Căci simt cum urcă'n pieptu-mi pe aripi de dureri
Mereu, sfâșietoare ca plânsul de vioară,
Duiosa amintire a zilelor de eri. . .

Viața ce pulsează în ritmul unei lupte,
În care cad atâția, și — atâția'nving, — speranța,
Ce înfloresc roze pe chipurile supte
Și varsă mângăiere în inimile rupte,
— O forță uriașă, echilibrând balanța. —

M'atrag din nou . . . Puterea vârtejului de apă
Mă soarbe spre adâncul, din care am pornit . . .
Mă clatin . . . Câte doruri m'apasă și mă sapă . . .
Alunec . . . urma stelei ce pier'e'n infinit . . .

Vasile Al-George.

Trei morminte.

Era pe vremea frigurilor spaniole și într'o săptămână i-au îngropat pe mamă-sa și pe cei doi frați mai mari. Locuia la câmp pe moșia unui proprietar mare, într'o căsuță rea și murdară. Când m'am dus să-i cuminec, el tocmai se trudia sa scoată opt porcei din casă, cari alergau pe sub paturile bolnavilor, dacă peste tot le putem numi paturi. Doar cel din mijlocul casei dacă sămăna încâtva a pat — pe acesta era întinsă mamă-sa, care gema încet și se vedea, că nu mai are să geamă mult. Iar lângă părete, pe două laviți goale erau cei doi frați, cu capul pus pe câte un suman întins în formă de perină și învăluiti în câte un cojoc învechit.

— Cum te chiamă băete? — l'am întrebat după ce a scos porceii.

— Gheorghe mă chiamă! — răspuse el c'un glas care nici nu știam cum e: sălbatec ori jalnic?

— Ei, Gheorghe, — i-am zis din nou — nu mai aveți pe nimeni la casă?

— Nu, părinte! Noi suntem săraci . . . și mama moare...

— Și se puse pe plâns.

În casă era un aer înădușitor și un miros neplăcut, așa apoi numai Dumnezeu știe cum am putut să-mi împlinesc slujba. I-am spovedit cum am putut pe toți trei și i-am cuminecat... Știam, că femeia n'o să ajungă dimineața, dar nu prea aveam nădejde nici în feciori. Măcar, că ași fi dorit să am darul minunilor, să-i mântuesc măcar pe ei, unul era de șepteprezece și celălalt de cincisprezece ani. În frigul și murdăria ce stăpâneau acolo însă numai un făcător de minuni ar fi putut să ajute ceva. Ba, Dumnezeu știe, poate nici acela.

— Unde-i tatăl-tău? — l'am întrebat pe băiat.

— Unde-i tata? Eu n'am tată . . . a murit în război...

— Când a murit?

— Ce știi eu?... De trei ani n'a mai scris nimic...

Am trecut pe lângă altă casă dela câmp, nu departe de casa lor și am chemat la poartă pe femeia casei. I-am descris cât se poate mai bine starea nefericită a celor trei bolnavi și murdăria din casă. Am rugat-o să alerge până acolo, să măture prin odăe și să ajute ceva celor nefericiți. Ea îmi făgăduise, că va alerga și va da ajutor.

Peste trei zile am îngropat pe femeie. Mă socotisem să-i fac nu prohod frumos, să-i fie prohodul mai frumos decât viața. Cum mergeam cu oamenii bisericii către casa lor, îmi închipuiam, că o să găsesc altă rânduială în casă, că femeia care îmi făgăduise, că va cerceta pe bolnavi își va fi ținut cuvântul. Dar am găsit aceeași murdărie și porceii umblau acum pe sub sicriu. I-am scos eu afară și l'am luat pe Gheorghe la întrebări:

— De ce lași porceii în casă?

— Dar . . . unde să-i duc? — întrebă el cu ochii speriați . . .

Drept avea: unde să-i ducă?

N'a venit nime la prohod. Am prins de sicriu eu și cantorul și crâșnicul și Gheorghe și . . . l'am scos în ogradă. Cei doi bolnavi de lângă perete îl însoțiră cu privirile și cu . . . câte-un geamăt.

În ogradă o prohodirăm noi de noi, cum am știut mai bine. Gheorghe sughița lângă sicriu și toc-

mai m'am gândit, că în loc de iertăciuni să spun câteva cuvinte de mângăere pentru băiat (măcar, că mai bine iar fi prins vre-o cămașă ori vre-un suman), când de-odată el ne părâsi și se duse către vale. Pe sfârșitul prohodului îl văzurăm venind din curtea stăpânului moșiei într'un car tras de boi mânați de un slugă mai bătrân. Așadar totuși aveau stăpân bun.

Așezarăm mortul pe car, iarăș noi de noi, și pornirăm către sat. Nu ne însoțea nimeni când pe ulițele satului mai citeam câte-o evanghelie, nu se opriau trecătorii s'asculte. Numai glasul clopotului, care plânge pe o formă și pe cci bogăți și pe cei săraci, ne însoțea și părea, că plânge alături cu Gheorghe.

În groapă așșderea a trebuit să slobozim noi sicrii. Nu și-a smuls nimenea părul, nici bocete n'au fost, Gheorghe nici n'a putut să vie la groapă, căci îl lăsase sluga la ușa cimitirului, să grijească de boi. Un prohod așa n'am avut de când is popă . . . numai groapa părea . . . ca ori care alta.

Peste patru zile au fost îngropați și ceilalți, două prohoade la fel cu cel dintâi. Așa apoi a rămas Gheorghe singur.

La Crăciun mi-a colindat și el. O colindă mai mult jalnică decât veselă, colinda orfanului, care nici la crăciun n'are crăciun. Dar i-am dat un colac mai mare ca altuia.

Apoi nu l'am mai văzut până astă vară.

Locuia la un unchiu în stare mai bună, care îl trimitea să-i pască vitele. La trimis la mine la săpă, la „ziua popii“. Lucra pe întrecute cu ceilalți lucrători, se silea se arete, că și un băiat de trisprezece ani plătește ceva în lumea asta.

Colo către amiazi s'a apropiat de mine. Mă privi speriat și îmi vorbi cu sfială:

— Mă rog frumos părinte, lasă-mă să beau un pic de apă...

Nu i-am răspuns nimic, i-am făcut numai semn cu mâna și el s'a dus la ulciorul cu apă, care era abia la cincizeci de pași de noi. A beut cu lăcomie, așa cât un alt lucrător a trebuit să-i strige și să-l facă băgător de seamă să nu se îmbolnăvească.

Eu aveam o carte la mână, dar acum am închis-o și am pus-o de laturi.

— Cine știe — imi ziceam — poate băiatul acesta de mult rabdă sete! Și s'a temut să bea . . . a crezut, că eu n'o să-i îngădui...

Și am fost trist toată ziua...

Odată făceam cu primarul satului lista văduvelor și orfanilor de război și a celor rămași după cei dispăruți. A venit și Gheorghe.

— Ce să facem cu băiatul acesta? — întrebă primarul. — Sa-l scriem între orfani? Gheorghe mă privi lung, părea c'așteaptă să-i rostesc judecata.

Nu n'am gândit mult.

— Îl scriem între cei, cari așteaptă pe tată-său — am zis. — Las-să mai aibă și el ceva nădejde, că altceva știu, că n'are... Să-și mai arunce și el privirile către răsărit . . . către Serbia...

Gheorghe vărsă o lacrimă și apoi . . . zimbi. Nu l'am văzut până atunci zimbind. Atunci îmi păru frumos băiatul acesta.

De atunci mă cinstea foarte mult. Când mă întâlnea se inviora și fugea la mine.

— Părinte, n'a venit ceva veste dela tata?

— Nu, Gheorghe, nu — dar — fii cu răbdare! Astă toamnă îl puse unchiul său la oi. Și le păscu,

până când s'a albit pământul. În ziua de Sân-Nicoară era la câmp, cu alți băieți împreună. Odată tocmai începuse Gheorghe:

— O ce veste minunată...

Atâta a zis numai. Se auzi deodată un glas, care îl striga să meargă acasă. Își lăsa oile în grija celorlalți și o luă la picior.

*

Colo peste un ceas, în cimitirul satului vedeai un om ca de patruzeci și opt de ani, în strae ostășești, cu un băiat lângă el. Priveau în tăcere trei morminte puse alătura.

A doua zi am întâlnit pe Gheorghe pe uliță. Își ridică vesel pălăria și mă privi mândru. Parcă ar fi vrut să zică:

— Nu sunt orfan!

Septimiu Popa.

Dșoara Jeana Popovici, dela Teatrul Național din Cluj.

SINGUR.

Când mă gândesc la tine
Parcă mă pierd pe'n tinsul nesfârș tului pustiu,
Și'n calea mea mă'ntimpină o floare
Albastră și senină ca o boltă.
Ajung la ea și o privesc uimit,
Apoi pășesc încet tot înainte.
Rămâne'n urma mea pustiul mort
Și-o floare —
Iar eu mă pierd ca raza unui soare }
Sorbită de nisipul stacojiu
Departen' oceane de pustiu.

Ion Bârsan.

Literatura ungară.

Scrisori din Karlsbad

de I. Bartalís.

Salcâmii sunt verzi numai pe Parkstrasse

*

Cu ploaia de ieri au căzut ultimele frunze
în Tepl.

*

Stropii de ploaie tremură pe sârme ca perle
înșirate.

*

Aseară am stâns lumânarea de vreme.

*

Așa-mi izvoresc veștile către — Tine.

Astăzi am fost așa de trist; pe când treceam prin parc, inima plângea în mine și lacrima-mi era dulce, ca mierea în floare.

Curată mi-e inima, ca și roua dimineții pe crini, curat mi-e trupul ca lebăda albă ce se scaldă, și fața mea e și mai alb-strălucitoare, pentru că se scaldă în lacrimile mele lucitoare.

Vopsitu-mi-am roze unghiile degetelor și le-am frecat lucii, ca să fie ogindă rândurilor ce ți-le scriu Ție, ca să-ți placă în e'e slovele și să le cadă bine.

În fiecare dimineață binecuvântată îmi sfînesc pentru vorbă cu numele tău gura, numele tău scump îmi perfecționează mișcarea buzelor, le face mai blânde și mai fină curba limbei, ce se'ndoaie ca floarea, de vânt — spre Tine.

Nu știu cum să te salut dimineața și seara, pentru a să fie mai frumos și mai mult coprinzător decât ieri. Eu nu știu când este seară și când dimineață, și nu mai știu când nu ești cu mi e.

Azi ți-am rostit numele așa cum e numele tău întreg, după obiceiul baladelor săcuesti și al rușilor. Eu nu știu când mă atragi mai aproape de tine imaginat-rea ă, atunci, când îți spun simplu pe numele întreg, ca în baladele săcuesti, sau când îți spun: sărmană Porumbiță, sau: draga mea scumpă. Eu nu știu când îmi face mai bine și când îmi sună mai frumos în urechi. Nu știu când îmi face mai bine și când îmi sună mai dulce-n urechi; eu nu știu când le cade mai bine micuțelor tale urechi roze, la care chemare îngăduie mai bucuroase cale spre urechea ta șuvițele. Eu nu știu ce am fost și ce am să fiu pentru Tine.

Acum sunt cântec în orice dimineață curată, omagiu s'ânt în toate zilele curate.

Acum sunt imn, sunt ciorchină de liliac, bogată, plină de ploaie și frumoasă de perle cereși.

Acum sunt picioare, numai două picioare, ce-ți lu necă 'nainte'n genunchi.

Acum sunt brațe, numai două brațe, ce te coprink în brațe.

Acum sunt inimă, o inimă adâncă și mare, pentru că să mor pentru Tine.

Parfumatu-mi-am părul cu mirodenii de rozetă, dimineața, întocmai ca florile și arborii cu auroră și nouri. Făcutu-mi-am din plete buchetul numelui tău. Și inima roșe cu roș înroșitu-o-am, înroșitu-mi-am sângele roșu-crin, sunt roșu de fericit și de tânăr și roșu mă arunc în Imensitate — să mor.

*

Micuțo dragă, îți scriu aceste rânduri, veștile aceste micuți și dragi.

O pasăre a zburat pe terasă și de-acolo pe pom, prin fața ferestrei, — o știi.

Creanga bogată s'a plecat de povara cea dulce și frunza a nvelit-o, sărutându-i pana și nrouând-o cu apă de ploae, păsăruica a sburat — știi.

Dup'amiază m'am oprit pe Tepl, pe țarm, la capătul lui Mühlbrunn—Kolónade și Tepl curge mereu, apele lui se duc, se duc, se duc, și Tepl se varsă mereu în Eger, în Noapte; se 'mpreună mereu, Tepl se varsă într'una în Eger, în Noapte — îl știi.

Frunzele copacilor de pe mal cad toate în Tepl și se lipesc de asfaltul din fundul lui Tepl, fundul lui Tepl e-acum ca un mozaic de iaspis, ca și o pie'e mare de panteră, sau ca una minunată de șarpe — îl știi.

În odaie am două tablouri. Unul de-asupra patului: *M-me de Brun: Selbstbildnis mit Tochter*; celălalt: *Van Dick: Enfants de Charles I.* cu câinele lor mare, — de-asupra sofalei. M'am uitat mai ales la întâiul, — o știi.

În odaie, când scriu, se aude uruit de trăsură, — o știi.

Seara, casele pustnice stau ca niște figuri de șah, -- le știi.

Arare s'aprinde un geam, pe dreapta, etajul al treilea, cel din mijloc, pe-al doilea, și alte două, pe stânga, în etajul întâi, celelalte sunt negre, și-i frumos așa, de pe deal, — o știi.

Pribegesc astfel singur.

Și-adeseori sufletul tău cântă în sufletul meu, în inimă-mi inima ta.

Și când se cutremură'n sufletu-mi sufletul tău, foșnesc de aceasta copacii și zvonul crenguțelor pare din bare de diamant.

Și când se mișcă în inimă-mi inima ta, larma moare în parc, și singură inima mea curge, se varsă, atrasă, până la sfârșitul cântării, în Timp, — o știi.

Atunci moare larma în parc și numai inima mea se varsă în Timp, ca un fluviu adânc, minunat, ca un clopot.

*

Ascultă-mă: Am un pat cald și pernă micuță, frumoasă, ca o pernă de zahăr, pe care o strâng.

Am un dulap, mare de'ncap în el, și o sobă albă de țigle. Am o ogindă și lavoar de porțelan.

Am o plăpămă verde, care m'acopere noaptea, până la gât, când dorm.

Am o perdea, cu care-mi acopăr fereastra, am o lampă cu abajur alb de porțelan.

Am o ușă cu canaturi, alb 'lăcuită, cu zar de aramă și am cheie la ea. Pot s'o închid, s'o deschid.

Am sonerie.

Inima mea e-o sonerie mare, ce-ți sună într'una Ție.

Am o cărărie în Stadtpark, acoperită cu frunze și pe care o fac zi de zi.

Și am ceas luminat la primărie, și sună în noapte.

Și fântâni vecinic curgătoare și mici isvoașe, ce clipesc repezi pe scări de piatră.

Și case: „Engelischer Grurs“ și palate: „Von“ și forță adâncă — adâncă, ce atrage sus.

Știu o cale, numai scări de piatră, din parc, sus la drum.

Știu o cale, numai draperii verzi, până sus pe deal.

Știu șine pe deal și ascensoare ce duc în turnuri.

Știu nourii care vin dela voi, fiindcă-mi zimbesc totdeauna.

Știu hulubii, — porumbița inimei mele — pentru că mă trzezesc grungurind, din hulubărie.

Știu binecuvântarea, ce-ți răsăre din urmă, pentru că sufletul meu se scaldă într'ansa.

Isaia To'an.

SIMFONII ACRE.

I.

*De-acuma nu vom mai avea nimic,
nici flori, nici cântec, nici lumină,
în zilele de trudă și de griji
nu vom mai sta 'n alee la hodină
și vom visa 'nzadar o sărbătoare
cu vis și soare.*

*Prin cafenele înfundați,
cu ochii roși, de somn îngemânați,
ne vom trudi'nzadar cu o himeră
efemeră,
vom trage greul vieții prin birouri
și bagatelizându-ne 'n hărtii,
ne-om căuta un ideal în jucării;
vom pierde vremea răsucind țigări,
palavragînd de lemne, de mantale,
de toate ce ne-au fost cândva banale
și, plictisiți, vom aștepta mîncarea
cum așteptam iubirea, 'nfiorarea.
De-acuma nu vom mai avea nimic,
nici feerii, nici soare,
ne-om troglodi'nt'r'o neagră așteptare
ca urșii, ce așteaptă luna Marte,
vom aștepta cu ochii duși departe....*

II.

*Toamna-și suflă'n pumni de-o săptămână,
prin orașul ăsta de funcționari,
de ministeriabili și hoinari
și se'ncruntă ș'ngrozește cu privirea
pe certății cu cartiruirea.*

*Frig, și e atîta ceață'n stradă,
nu pot unii pe — alții să se vadă
și se tot rărește frunza de pe ramuri —
astăzi-măine ne vor bate fulgi la geamuri.*

*S'a 'nserat,
și lumea a ieșit la aer,
și ar și pleca acum acasă,
Vântul șueră pustiu pe stradă,
rece, și 'ngrozit de parcă
blesteme l'ar alunga să se întoarcă,
și cum flueră pe drum în lung,
glasul lui mi-aduce glasul celor
ce-au plecat ca mine undeva, și nu ajung...*

Isaia Tolan.

La Ivangorod.

Era o seară de August. Soarele împrăstia picuri de sânge, pe copacii cu vârfuri aproape desfrunzite, ce păreau în zare, fantome uriașe. O căldură tropicală se'ntinsese ziua întreagă peste capetele noastre, și acum în amurg era și mai înădușitoare.

Nu ploase toată vara. Pământul nisipos, înfierbântat de arșița soarelui, ardea sub tălpi ca un cup-tor înfocat. Picuri mari de sudori ni-se prelingeau nesuferit pe corp, pe față, sbându-se în vestmintele groase de lână. Dragostea pentru viață și fire să fi fost ori și cât de entusiasm de ele, se stânga în aceste momente fără să vrei și fără vre-o senzație de părere de rău.

Războiul lung resemnase sufletele, ferbințele amușise totul.

Întreagă natura, cu vremurile, pe aici atât de schimbăcioase și cu monotonia caracteristică stepelor întinse se infundase într'o tăcere tainică de mănăstire. Nu auzeai, nu vedeai, nu simțai nimic din farmecul de altădată a țării moscovite. Te cuprindea mila pentru arborii de tot soiul sugrumați în viță și ederă desfrunzită, pentru iarba arsă și holdele uscate fără vreme, cari lungindu-se spre cer, cerșeau parcă neputincioase mila lui Dumnezeu pentru un picur de ploaie.

Pe o ridicătură de pământ pleșuvă, ce-și perduse podoaba pădurilor în învălmășala războiului și care era stretăiată de un drum, ce se incolăcea, șerpuiind în serpentine printre mărăcini și arbori, spre creștet, stăteau răzimate de țeva puștei cu baionetă sclipitoare, pichetele de strață.

Soldații povesteau îngândurați de casă, de copii și despre urgia zilei de mâine.

O pădure măestrată, isvorată ca din pământ într'o noapte de muncă fără răgaz, îngustă ca de o aruncătură de peatră, ne despărțea de santinelele, cari ascunse în foșoare pregătite la repezeală în frunzișul copacilor deși priveau lung și scrutător, căutând amănunțit în zare, la sfârșitul căreia, sub un petec de cer albastru puteai vedea o redută uriașă, un lanț de dealuri, sârme, gropi și apă, o văgăună infernală, necălcăată încă de picior străin cu gânduri dușmănoase, care mâine, înainte de apusul soarelui, trebuia cu ori ce preț, să fie a noastră, a acelor cari vor ajunge teferi, să-și plimbe pasul norocos prin ea.

În partea opusă sub deal, dormeau adânc în neștire, având ranița de perină, mușiroaie sure de capete omenești, iar lângă ei se aflau caii eșofați de greu înaintării, cari moțâiau a lene, fără să se miște din loc. Printre cai și oameni erau înșirate puștile în piramidă, rânduite în șire drepte și cu țevile spre cer. Mai la vale, lângă un lac fără de fund, tunuri de calibre diferite, așezate la poruncă, se prăjau de astă-dimineață la focul soarelui ferbinte.

Ascuns, pe culmea dealului, ce-i lua inamicului vederea la spatele unei buturuge găunoase, priveam îngândurat tabloul jalnic, ce se desfășura înaintea ochilor mei.

Î Dacă roțile de fum albe-roșietice, din vâsduh, mproșcate rar, în depărtare, de tunurile inamice, nu e-ar fi făcut să simți realitatea, și dacă fumul sateilor aprinse, ce să mistuiau în flăcările focului lungi și roșii, nu ți-ar aduce aminte de adevărul tragediei, ce să petrece aicea înaintea ochilor tăi, ai crede că visezi, sau privești, toate pe o pânză meșteșugită.

Ultimul salut, al schinteerii razelor de soare, ce se resfrângeau de coama orizontului, lăsând de altădată, nopții drumul liber, să se strecoare în întunecime, cu liniște de morminte, — fu înlocuit cu roșiul palid de lumină al satelor, lanurilor și pădurilor arzânde, cu chaosul de trosnituri și vijelie, cu bombardamentul înfiorător, sinistru al zilelor de apoi.

Sfârșitul zilei era înspăimântător. Nici odată nu mi-se strânsese inima de atâta neliniște sufletească, nici odată nu am simțit atâta durere, văzând furiile războiului crunt și fără milă.

Sub impresia acestei infernale sălbătăcii, mă gândeam cu resemnare, câți dintre noi nu vor mai gusta mâine în asfințitul soarelui din minunile neînțelese ale Atotputerniciei... câte minți deștepte vor înceta de a mai împrăstia lumină, câte femei disperate și mirese îndoliate vor vărsa râuri de lacrimi așteptând zădarnic, pe cel ce a plecat și nu mai vine, câți copii rămași pe drumuri vor striga zădarnic „Tată” și câți bătrâni slabi și neputincioși, vor lua bățul pribegiei, cerșind mila străinului, din ușă în ușă, din sat în sat, în ziua ce vine, când un drapel străin de inima și gândul nostru, va falfăi falnic pe ruinele cetății...

Târziu, când eșii din ascunzișul în care mă aflam tabăra se trezise, aspectul se schimbăse.

În loc de somn și trândăvie, era joc și voe bună. Aici stătea, în jurul unui foc, un grup de flăcăi, gălăgioș pregătindu-și de ale gurii din purcelașii și paserile cumpărate cu cincii degete și o fugă bună. Mai încolo, la glasul duios al unui fluer cete de voinici sprinteni tropotiau pământul, înșirați la horă, iar mai la vale în lungul drumului în jurul unui lac tunari vâjnoși, cu fețe serioase, stâmpărând cailor se'ea, cântau de jale.

Dispoziția veselă, a acestor oameni, — să fi fost sclavul celui mai negru pesimism, — te smulgea din lumea durerilor, a desamăgirilor și a chinurilor, târându-te în șiragul nebun de joc și voe bună.

Ți-se părea ca nu-i război, te simțai parcă pe șesul Bănățului, la un joc nebun și frumos sătesc.

Atâta glumă și veselie, atâta joc și chiuitură n'am mai fost văzut de mult. Să vede, că așa-i sufletul țaranului nostru, când năcazul e mai mare și disperarea mai la culme, atunci își bate mai aprig joc, de ursita necunoscută.

În câte lupte [grele, în] câte asalturi disperate — și au fost multe de tot — au luat ai noștri parte și totdeauna i-am văzut așa, totdeauna i-am cunoscut

Di Teofil Morariu aruncâna discul.

așa. Cine știe proveniența acestor manifestări? Cine ar putea spune, sămburele motoric al acestor emanații sufletești?

E adevărat, că pentru a nu-ți da seamă de suferințele de eri, și a nu bănuși cătuș de puțin, cumplitul negru a răsvirărilor fioroase, din ziua de mâine, îți trebuie un suflet tare care să nu se înfrice de furtunile ce să deslănțuiesc, îți trebuie un calm desăvârșit, care să-ți stăpânească eul, în toate momentele, fie chiar și cele mai grele și mai critice

Atari manifestări virgine a psihicului omenesc, asemenea calității mărețe a sufletului cristalin, nu le poți găsi de cât la țară, în emanațiile nervilor sănătoși, ai țăranelui neatins de minciună, fariseism și lașitate.

Când te gândești, că peste coama dealului apare rânjetul înspăimântător al morții fioroase, un tablou urât cu vedeni grețoase a vieții brutale de război, iar dincoace se întinde printre fulgeratoare prefacere sufletească, o neașteptată izbucnire de veselie, ce ia locul întregii tristeți a melancoliei, sub care atâtea inimi îndârjite se încovaiaseră cu vre-o câteva oare mai înainte, atunci știi să prățuești, ca soldat, tesaurul masselor de oameni, cari îi ai sub mâna ta.

Cu cele dintâi, raze de lumină, din semicercul soarelui împurpurat, cari se prelingeau cu o fluturare crescândă peste culmile îndepărtate ale răsăritului, deșteptând contactul cu lumea realității, aspectul vesel a castrului se schimbă într-o seriozitate solemnă.

Ofițerimea străină, îngândurată, fără impulsul unui ideal, stătea după regimente, strânsă roată în jurul comandanților, notând porunci detaliate. Gradați sprinteni, cu simbolul și sudalma de-apururi pe buze; cercetau armele, întregeau minițiunea și împărțeau alimente flăcăilor.

Ordonanțe cu fețe serioase, străbăteau pe cai iuți și îndărătnici câmpul în fugă nebună, ducând și aducând înștiințări și ordine.

Drumul mișună de oameni, animale și de care cu muniție și alimente, cari nizuiau încet pe deal în sus, strecurându-se neobservate, de ochii ageri ai aviatorilor.

Departe, sub orizont puteai zări forturile de dincolo de apa Vistulei, cu case pițigăiate, risipite în jurul lor, cari nu de mult sălășluiau încă pe cetățenii păcînici a Ivangorodului. Dintre forturi în lung și în lat, făcând zigzaguri fără formă. erau așezate șine înguste de trenuri, cari legau magazinele de praf de pușcă și alimente întredolită și șine normale rușești ce se perdeau în depărtare spre Lublin, Brest-Litovsc, Varșovia. Mai înspre noi era alvia sclipitoare a Vistulei, strânsă în țărături artificiale, ca un șarpe uriaș fără cap, fără picioare, despărțind fortăreața în două.

Peste maluri sunt podurile de fier, ce leagă linia ferată și șoseaua dintre țărături. În stânga râului apar pitite, în recoalta șesurilor bogate și în frunzișul bercurilor dese, vărfurile forturilor, așezate în formă de cerc. La ost Gorczakowul, la sudest se vede Manowsky, iar pe lângă ele linia ferată ce duce srpe Radom.

Și aici cași dincolo de apă șine înguste de trenuri de fortăreață, se întind în jurul forturilor.

La vre-o patru kilometri înaintea furlurilor stau în linii strâmbe, tranșeele cu multe etaje apărate cu îndârjire de obstacole cu cuie de fier, de un câmp cu gropi de lupi îngrozitoare, de apă murdară, grețoasă, strânsă în șanțuri late și afunde, de mine as-

cunse, sub dâlme de vreascuri și frunze, curse diavolești împletite în sârme cu ghimpi pentru a opri năvala și a face imposibilă înaintarea învingătorilor.

Printre dâlmile din față flăcării Ardealului se mișcă agale, în valuri rare spre abatoriu nesațios.

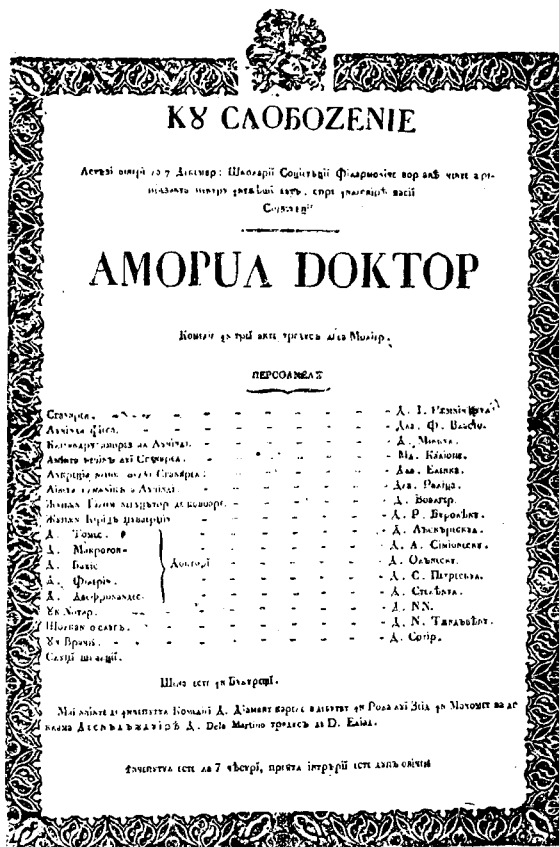
Când cea dintâi bubuitură de tun sfârtică tăcearea și explodează un șrapnel, inimicul știa, că suntem pregătiți de asalt. Soldații noștrii, cu ochi sticloși strângând cu putere arma, priveau încruntați în zare și sfidând destinul negrelor momente, așteptau îndârjiți să-și facă datoria de români.

Abea vibrase sunetul chiuitor al șrapnelului și îi urmează încă unul, încă zece, apoi granate cu mîile, deslănțuindu-se ca un vifor groasnic de foc cu o ploaie de fier și gaze asfixiane, ce cădeau cu nemiluita, peste zidurile fortăreței, și Rușii tot așa făceau... Trăgeau de sub pământ în carne vie, apărând cu vlagă mai puțină, pământul străin și viața pentru ei mai scumpă.

Cerul și pământul în flăcări. Vuet, muget, trăsnet, tunet sfâșiau îndrăcit văzduhul, șuer, vaet, pocnet, țipăt se ridică de pe pământ. Aerul de mai înainte, liniștit svăcnea plin de urgie, purtat de puterea gloanțelor prefăcute în vânt vijelios înainte de furtună. Crengi uscate, cădeau fără de veste, perzându-li-se sgomotul în larguri. Arbori seculari, cu trunchiuri groase, ce trosneau sfărâmându-se, erau scoși din rădăcină și ca o minge ușoară, aruncați în aer. Cai speriați, scormoneau pământul cu copitele, săreau și mușcau unul din carnea altuia simțind potopul vrăjbiei de pe câmpia morții.

Teatrul românesc

la începutul său

Cliseul de față prezintă publicului un afiș din 1833 al piesei „Doctoru fără voe“ tradusă în românește după Molière.

Pământul tremura parcă, mistuit de frigurile morții, se clătina în stânga și dreapta, ca o corabie fără cârmă pe valurile furtunoase, măruntaele îi scârțâiau sgomoșos amenințând cu prăbusirea, când bateriile de mortiere aruncau obuzele posnite cu conținutul alor 350 kgm. ecrasit. Norii de praf și fum, îngroșați de răscolirea solului nisipos, întunecau vederea și îngreunau respirația. Mormanele de bucăți de carne de om și animal, asvârlite în voia sorții, tunurile detereorate, puștile fără stăpân și mitralierele amuțite umpleau cu groază catafalcul terenului de luptă.

Din mijlocul acestui infern, răscolit parcă de mânia zeilor subpământeni, se vedeau strecurându-se pe dibuite ambulante sanitare fără sfârșit, scoțind râniți grei din toiul luptei, însoțite de figuri de oameni cu piei de harap, în cămăși negre, cu capete goale și părul vâlvoi, ce nizuiau să ajungă șchiopătând, sau rezimându-se de pușcă, fără o mână sau picior, la spitalul proxim din dărăptul frontului. Care mari, trase de câte șeșe cai, alergau în goană vertiginosă, ca mânate de necuratul, ca să întregească munițiunea. Ordonanțe și agenți de legătură, sburau în rușul capului pe cai înșpuțați printre țâșnituri de pământ răscolit ca apa în iazuri, de fierul ce cădea mai des ca picurii de ploaie.

În acest cernit infern, mașinaria sinistă a războiului lucra înainte, iar moartea nemiloasă săcerea nebunește viețile în floare.

Compănii după compănii erau aruncate în otrava focului ucigător al bateriilor enorme, și al mitralierelor cu țevi înroșite de ferbiuștea cartușelor fără număr, ce eșeau pe întrecute, semănând sămânța morții.

Masacrul infiorător, întrecea în grozăvenie tot ce mintea omenească putea să-și închipue, tot ce pene ilustre au încercat să proștearnă pe hârtie, tot ce pânze măestrile de penele geniale au eternizat vreodată.

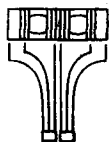
În acea zi parcă suflul vitejilor, din timpurile trecute, grănicerii dela Arcole și legendarii moți a lui Iancu, ar fi reapărut în mijlocul nepoților, oțelindu-i, îmbărbătându-i și inspirându-le reușita victoriei, nu pentru împărați străini cu gânduri dușmănoase, ci pentru eroicul nume nepângărit de român.

O putere invisibilă îi făcea supraoameni, îi mâna îndărjii înainte, peste gropi, peste mocirle, peste curse, peste ghimpi.

Iar când nepăsători de moarte, valurile rărite ale asaltatorilor au ajuns în fața tranșeelor și voinicii începură să lovească cu baioneta, cu patul puștei, când capetele începură să plesnească, măruntaele să curgă, sângele să improaște, apărătorii infiorați de năprăsnicia momentului, lăsând cadavre și ranite în urmă, au început să bată în retragere desordonată, mai apoi în fugă nebună, ca scoși din minți...

Pe ruinele marelui măcel, din cari suluri fumegânde jertfeau prinso de recunoștință zeului Marte, falfăia stindardul acelor protejați de soarte, din a căror vine nici un picur de sânge nu s'a vărsat pentru gloria acelei zile de August 1915.

Dr. C. I. Schotel.

Dante — La Fontaine — Dostoiewski.

— Trei aniversări. —

Anul acesta a fost un an al aniversărilor nenumăratelor centenare. Fără îndoială că dintre cele multe trei au fost împărțite de întreaga lume culturală: sexcentenarul lui Dante, tricentenarul lui La Fontaine și centenarul lui Dostoiewski.

În numerile viitoare ne vom ocupa pe larg cu fiecare. Până atunci ne îngăduim totuș de-a spune câteva cuvinte despre acești titani ai literaturii universale.

*

Dante Alighieri, autorul „Commediei“ supranumită de admiratori cu adevărat „divină“, și al suavelor „canzoniere“, balade și sonete închinată Beatricei, s'a născut în Firenze la 17 Mai 1265 și și-a dat obștescul sfârșit la Ravena în ziua de 14 Septembrie 1321 Opera lui Dante stă alături de poemele homerice, de epopeele lui Virgil, în fruntea celor mai de seamă producții omenești. Italienii îl consideră ca simbolul întregii glorie a Italiei. El e o glorie și a umanității. Ca latini, giganticei scânteeri a geniului latin îi închinăm întreg prinosul nostru de admirație.

*

Se împlinesc și 300 ani dela nașterea marelui fabulist al ormenirei Jean de La Fontaine. Cine nu cunoaște cel puțin una din sutele de fabule ce-a scris el, căci după cum spune Anatole France „nu există limbă cultă, în care să nu se fi tradus chiar numai câteva din poveștile acestea, silabisite de copii pe genunchii mamei lor.“

Fire foarte deschisă, om de gust înainte de toate, La Fontaine a simțit din cea mai fragedă tinerețe, gustul pentru literatură și mai ales poezie, devenind obișnuitul marilor „salvane“.

Însărcinat cu educația ordrasiei regale, a scris pentru această educație fabulele ce l-au făcut vestit. Prin acestea La Fontaine întrece pe toți poeții timpului său fiind ajutat și de-o sulețe și ingeniozitate de versificare, neobișnuită Fabulele lui vor rămâne prin adevărul ce conțin în veci „o vastă comedie, cu sute de acte diferite, a cărei scenă este universul.“

* * *

Fiodor Mihailovici Dostoiewski s'a născut la 30 Octombrie 1821 în cetatea țarilor, în orașul bisericilor cu turlele de aur, îndurând mizeria și sărăcia chiar din primele zile ale nașterii.

A vorbi despre opera lui Dostoiewski în câteva rânduri de revistă ar însemna să dai cititorului o mică scânteie, când ne gândim că cele 500 de pagini ale lui Perski abia sunt o slabă adunare de note fugare.

Pentru ideile sale a suferit mult Dostoiewski și poate că această suferință a contribuit ca opera lui să fie așa de magnifică.

„Când se însuflețea de mânie pentru o idee, — spune de Vogüe, — ai fi jurat că ai mai văzut capul acesta pe băncile unui tribunal criminal sau printre vagabonzii cari cerșesc la poarta închisorilor. În alte clipe, figura avea plândețea tristă a sfinților bătrâni din icoanele slavone.“

— is. —

Cronica dramatică.

Teatrul Național. Rar cred că există vre-un public cu gusturi atât de curioase, ca cel clujean.

Direcțiunea Teatrului a pus în scenă piese cari evocau un trecut glorios, în care codrul, simbolul vitejiei strămoșesti, juca rolul principal; a scuturat de praful uitării care se așternuse, melodramele, cari au menirea de a storce lacrimi, prin tot felul de efecte de scenă și comediile de moravuri cari au avut oarecare succes pe vremuri. Toate au fost zadarnice. Nimic nu a putut scoate publicul clujean din nepăsarea pe care o are pentru arta națională.

Stagiunea s'a deschis cu „Chemarea Codrului” de G. Diamandy. O poveste vitejească, care ne face să trăim câteva clipe din furtunosul trecut al neamului nostru. Comparație frumoasă între lumea dela orașe unde domnește perfidia, și între curățenia codrului — acest simbol al frumuseții naturii.

Nu lipsește nici humorul, care însoția totdeauna cuvintele bătrânești.

Povestea vitejească a lui Diamandy va rămâne încă mult timp în tezaurul — dealfel mic al pieselor românești — deși în multe părți tehnica dramatică păcătuiește.

Interpretarea nu a lăsat nimic de dorit. Dna Olimpia Bârsan în Anca, și-a arătat toate calitățile sale dramatice. Drăgalașe în nepăsarea plină de veselie a sălbătecuței, duioasă atunci când în inima ei începe să incolțească iubirea, mândră atunci când lumea mincinoasă care o înconjoară, vrea să-i calce peste cele mai frumoase, sentimente. — Dl Mihăilescu-Brâila a fost un Pan Ioniță viteaz și ceva cam iubitor de „variații.”

Dni Stănescu-Papa și V. Vasilescu plini de humor au caracterizat perfect două tipuri de boeri. Restul ansamblului s'a menținut onorabil.

*

„Necunoscuta” lui Bisson a fost desigur o piesă rău aleasă din punct de vedere literar. O întreagă înșiruire de sentimente exagerate în fața cărora de multe ori publicul nu știa dacă trebuia să rădă sau să plângă, preșterată cu scene de o realitate dubioasă. Teza moralistă apare ea însăși exagerată și este înconjurată de o continuă „șarjă.”

Dacă piesa a avut totuși oarecare succes, manifestat prin câteva șiroaie de lacrimi a cucoanelor înduioșate de nenorocirea „Necunoscutei” și de urâtă perspectivă pe care le-o oferia o asemenea aventură, aceasta se datorește numai interpretării superioare pe care i-au dat-o artiștii.

Dna Ignătescu-Dobrescu a pus atâta temperament dramatic în jocul său încât a făcut în multe locuri (ca „Necunoscuta” să trăiască uneori în fața spectatorilor, deși aceasta ieșea cu multă greutate din construcția nenaturală a piesii. — Dl Psatta în rolul

lui Fleuriot a fost un bărbat prea robit sentimentelor de cari era animat ca soț, în schimb a redat admirabil durerea tatălui.

Dl Dumitriu ne-a redat frumos un fiu cu mult idealism și iubire.

În sfârșit toți artiștii au adus partea lor de muncă pentru a scoate ceva de acolo de unde era mai probabil să nu se scoată decât aproape nimic.

*

A apărut pe scena teatrului din Cluj și „O căsnicie”, încercarea generalului Ursachi de a continua comedia de moravuri începută de L. Carageale. Câteva scene din viața unui intelectual pus într'un mediu de oameni cu puține cunoștințe și cu puțin bun simț, în schimb însă cu foarte multe pretenții. Era natural ca între aceste două lumi să fie vecinic un conflict. Și pe acest conflict autorul a țesut întreaga piesă care are oarecare valoare artistică.

Tipurile și aici cam exagerate. Coana Zinca nu ne putem închipui că ar fi putut intra într'o societate mai bună cu manierele ei.

Dna Natalia Ștefănescu a fost puțin cam răsfățată în rolul Zincei și dragostea ei pentru „ingeraș” și antipatia pentru „mitocan” au fost manifestate într'un chip prea viu.

Dni Psatta, Dumitriu, I. Stănescu-Papa precum și dra Jeana Popovici și dna Alexandrescu s'au achitat conștiincios de rolurile încredințate.

*

A patra premieră a Teatrului singura piesă care a fost oarecum mai bine încurajată și de public, e „Heidelbergul de altădată” al lui Wilhelm Meyer-Förster.

O comparație între două lumi cu totul deosebite. Una care este învăluită într'o răceală de mormânt și în care totul este făcut după o anumită disciplină, și alta veselă unde elanul tinereții nu cunoaște margini și unde cântecele se armonizează de miume cu șopotitul Neckarului. — Si din lumea fețelor și sufletelor înghețate un prinț moștenitor e trimis în lumea seninătății sufletești. Il înconjoară prietenii cari se formează într'un moment dar cari durează ani mulți.

Și el avid de libertate duce viața aceasta lipsită de griji până când evenimentele ce urmează îl silesc să revină iarăși în lumea din care plecase. Sufletul lui se transformă din nou și el devine ceea ce se temea să devină cu câțiva ani mai înainte. Dar trecutul își cere tributul. Revine în Heidelberg, dar totul este schimbat. Veselia ce era întipărită pe fețele studenților s'a transformat într'o răceală glacială; numai Heidelbergul a rămas același și dragostea Käthie-i. Dar despartirea vine și cu ea spulberarea tuturor amintirilor frumoase. Durerosul „altădată” va fi singura anintire a amândorura.

Întreaga acțiune este înconjurată de atâta duioșie

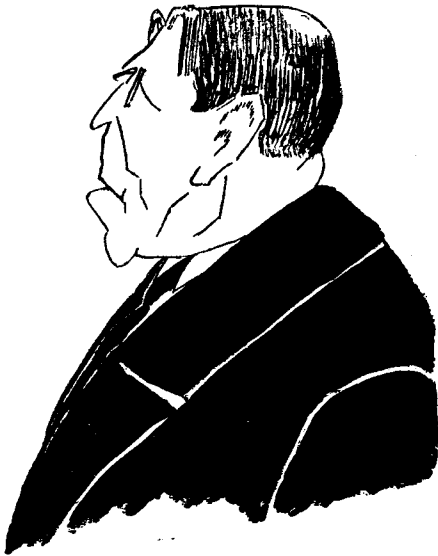
și în acelaș timp de atâta tristețe încât drama rămâne, chiar atunci când în fața ei se așează la o mască veselie. Interpretarea a fost desăvâșită.

Dnii Mihăilescu-Brăila, I. Stănescu-Papa, Neamțu-Otone!, Ionescu Gibericon, V. Vasilescu, Mișu Stănescu și dra Jeana Popovici nu numai că au înțeles deplin intențiile autorului, dar au făcut creații, cari au eutuziazmat publicul. E mult aceasta. Scepticul public nu s'a putut opri de a chema la rampă pe artiști și aplauzele nu au fost de loc economisite.

Suntem destul de mulțumiți constatând că puținii artiști, cari ne-au mai rămas muncesc cu aceeaș ravnă pentru prosperarea și răspândirea culturii românești în Ardeal.

li mai rămâne publicului să-i aprecieze.

Mihail Flodur.

DI. Popovici-Beyreuth
directorul operii naționale.

Însemnări.

Inspiratorii francezi ai lui Nietzsche.

D-l Ch. Andler a tipărit de curând primul volum al unei lucrări despre Nietzsche, arătând cari au fost inspiratorii sau mai bine zis influențatorii lui.

Că aceeași influență a existat nu încapă nici o îndoială. S'au găsit totuș mulți cari să-l acuze de propagandă pangermană, când Nietzsche a scris fraze ca aceasta: „Germanul trebuie să fie mai mult decât un german, pentru a fi util, sau chiar numai suportabil celorlalte națiuni“.

Compatrioții săi l-au interpretat în mod grosolan, materialicește, dând un Nietzsche „ad usum delphini germanici“.

Adevăratul Nietzsche a fost altul: pe când trăia, Germania l-a renegat cu atâta furie, încât l-a adus la disperare; mort, el a rămas încă suspect pentru învățământul oficial care totuș îl utilizează.

În acest prim volum al său, d-l Andler, ne arată ca inspiratori ai lui Nietzsche, un frumos buchet de gânditori francezi: Montaigne, Pascal. La Rochefoucauld, Fontenele, Chamfort, Stendhal. Datorită acestora Nietzsche spune despre ai săi: „Germanul are înaintea spiritului francez, frica, ca acesta să nu scoată ochii moralei sale.“

Făcând legătura între Nietzsche și gânditorii francezi, d-l Andler merge așa de departe încât nu ezită să spună: „Intr'adevăr Nietzsche și Pascal sunt două suflete fraternele“.

Contra „Cinema,-ului.

O întreagă campanie s'a început în străinătate pentru reformarea cinematografului.

Se duce aceasta companie mai a'es contra Americii care a invadat continentul nostru cu o serie de filme despre asasinat, furturi, mistere, etc.

„Mercure de France“ cerând părerea literaților, directorilor de cinematografe și „metteur“-ilor în scenă a ajuns la concluzia că trebuiesc filme superioare pentru cultura masselor.

Poetul S. Frejaville vede o specializare, sau mai bine zis o împărțire în secțiuni:

Secția roigiilor, a comediilor, a jurnalelor de actualitate și în fine artă superioară.

Filmele cele bune să fie menținute pe afiș, ca și piesele de teatru, un timp mai îndelungat.

„Căderea umanității“

O carte cu pretenții (din partea autorului bineînțeles!) a tipărit la Paris dl Maurice Phusis, „biolog-gist“, întovărășind-o cu un „apel sincer adresat celor cari caută Adevărul și Dreptatea“(!)

Cartea e intitulată „Căderea umanității“ (La chute de l'Humanité) și propune ca remedii contra acestei căderi revenirea la regimul frugivor: struguri, pere, pepeni, prune, etc.

Dacă dsa a început deja această dietă, cartea nu ne dă nici un îndiciu.

Oexpoziție de picturi la Berna.

La Berna a avut loc o expoziție retrospectivă a lucrărilor pictorului elvețian Ferdinand Hodler, născut la Berna în 1853, mort în 1918 la Geneva.

Au fost expuse 643 picturi, 224 desene și aquareluri, cari totuș sunt departe de-a reprezenta întreaga sa operă.

Expoziția s'a închis în ziua de 23 Octomvrie.

— is. —

IULIU
MUSSA

coaffer de teatru și Dame Str. Memorandului 10.

Parfumeria D'Or.

SIMON SOLE și FIUL

Prima fabrică transilvăneană de SIGILE de cauciuc și atelier de

GRAVURĂ

!!

CLUJ, Str. IORGA 2.

Telefon No. 582.

Bonbonărie Cluj, Piața Unirii 3.

Cărți - Reviste.

Gândirea, Literară — Artistică — Socială —
Anul I — No. 13. — Prima revistă românească din Cluj, continuă în mod strălucit punctul de vedere ce și-a impus dela primul număr.

Ingrijită ca formă, îngrijită mai ales ca fond „Gândirea” își asigură cu drept cuvânt un loc de frunte în mișcarea publicistică din ultimul timp.

D-l dr. Iuliu Pascu se ocupă în acest număr cu chestiunea atât de actuală și importantă a artei și industriei casnice. După ce arată stadiul în care se află industria casnică, după ce arată criza prin care trece, face o serie de propuneri ce ne recomandă pe omul specialist.

O serie de clișee ilustrează cele spuse.

D-l Emil Isac vorbește despre „Polemicele literare” și după ce face o serie de remarcări asupra celor din trecut termină printr'un adevărat rechizitoriu contra polemiștilor de astăzi deveniți cinici, mai mult încă, calomniatori.

În „Scrisorile unui răzăș” d-l C. Robul (Cezar Petrescu) continuă să pună mult suflet, multă viață românească. Am fi satisfăcuți și odată cu noi publicul, dacă le-am vedea adunate într'un volum.

D-l Luciau Blaga ne dă încă un fragment din „Zamolxe” misteriu pângân în 3 acte. Câteva scene sunt deja suficiente ca să ne arate marea de gândire a întregii lucrări.

„Vilegiatura” d-lui I. Vinea are multe imagini vii.

Multe amintiri din timpul războiului purtat în colțul de țară al Moldovei, răscolește „Înălțarea” d-lui Camil Petrescu. D-l Demostene Botez publică o frumoasă poezie intitulată „Panică”.

În „Turbinca lui Ivan” se dă o bună lecție literaților de ocazie. D-l Ion Sân-Giorgiu publică frumoase versuri.

D-l G. Bogdan-Duică, profesor universitar aduce interesante amănunte asupra unui scriitor aproape necunoscut: C. Jorăscu.

O bogată cronică a revistelor, cărților și ideilor pune în curent publicul despre mișcarea culturală-literară.

Cele trei Crișuri — Anul II No. 17. — Oradea-Mare. Se pare că d-l colonel Bacaloglu a pășit cu dreptul, când înfruntând toate greutățile materiale a pus bazele unei reviste culturale într'un oraș dela marginea țării.

Ultimul număr, de altfel ca și celelalte, se prezintă cu un bogat cuprins literar și social.

D-l Mihail Dragomirescu vorbește despre „Politică și Cultură” pledând pentru cultura națională de care încearcă a se lega politica.

Reținem ultimul pasagiu:

„Politica să rămână politicianilor” — și mai

departe, — din steagul culturii (naționale) nu le îngăduim (politicianilor) nici o fășie.

Un admirabil fragment din „Regele Runa”, publică d-l Vasile Al-George, unul dintre cei mai de valoare poeți ardeleni, care va scoate în curând două volume de versuri.

D-l Iustin Ilieșiu continuă să facă un imens serviciu apropierei culturale româno-maghiare traducând din poezii maghiari mai însemnați.

În numărul acesta „Aproape de cimitir” de Ady Endre.

Cronici interesante, note și recenzii, pagini semnate I. Foti, V. Bacaloglu, etc., completează cuprinsul acestei bune reviste.

*

Lumina Femeii. — Anul II. — No. 10. — Cluj. Singura revistă feminină și care sub conducerea dnei Sanda Mateiu își înțelege pe deplin menirea.

Menționăm punctul de vedere moderat ce revista nu-l desminte asupra chestiunii reformelor sociale privind pe femei. E frumos și merită laude sincere. Articole și pagină de literatură semnate de Al. Ciura, N. Tistu, P. Gh. Popoviciu, Elena Cadariu dovedesc superioritatea conținutului.

Un amănunt prețios: s'a început publicarea prețiosului roman al lui Paul Burget „Lazarine”.

*

Sburătorul literar. — Anul I — No. 6. — continuarea „Sburătorului”, apare sub direcția d-lui E. Lovinescu, cea mai bună garanție a seriozității revistei. D-sa la rubrica „Figurine” analizează în acest număr fondul poeziei d-lui Blaga.

E nostimă schița d-lui Gh. Brăescu „Cele două școli” din viața cazonă.

Un judicios articol al d-lui B. Fundoianu despre „dreptul de-a citi”.

Interesante însemnări literare.

*

Viața studentescă — Anul I. — No. 10 — București. — „Tribună liberă” cum își are subtitlul organul studenților, se prezintă din ce în ce mai îngrijit. Se cuvin deci toate laudele, pentru că e știut că entuziasmul studenților merge întotdeauna în progresie descrescătoare. Ca prim articol răspunsul d-lui prof. G. Antonescu plin de învățături și sfaturi bune. Reținem prima frază:

„Pentruca studentul de astăzi să poată răspunde în viitor unei meniri culturale și să poată avea cândva un amestec în viața socială el trebuie să-și facă pregătirea necesară în Universitate și acestei pregătiri trebuie să-i consacre timpul și energia de care dispune”.

O frumoasă poezie intitulată „Toamnă”, cu versuri simple și impresionante, publică d-l Iustin Ilieșiu.

Material interesant, ecouri și recenzii contribuie ca „Viața studentescă” să fie „robustă” și „veselă”.

Yonis.

Săgetătorul. — Anul I — No. 6. — Publicația săptămânală pentru apărarea culturii românești, de sub conducerea distinsului literat și dramaturg Mihail Sorbul, continuă să apară în condițiuni ireproșabile atât ca conținut cât mai ales ca tehnică.

În afară de micile răutăți și polemici personale, cari scad prestigiul publicației, aduce și lucruri interesante pentru public.

D-l Al. Isăceanu trimite din Palermo o scrisoare impresionantă d-lui N. Iorga, din cuprinsul căreia aflăm cum mormântul lui Nicolae Bălcescu, marele nostru istoric, se află părăginit în „cimitirul săracilor”.

Reproducem propunerea de mai jos, care trebuie neapărat adusă în ființă:

— Dacă d-vo stră (D-l Iorga N. R.) credeți că e bine, propuneți Academiei să cumpere casa din str. Butera și să o transforme într'un cămin „Nicolae Bălcescu”, pentru scriitorii și artiștii, cari vor avea nevoie să trăiască iarna la Palermo. În ori ce caz, făceți, vă rog, tot posibilul, ca Academia să așeze o placă de marmoră, pe casa unde a murit și o cruce măcar, dacă nu un monument la fossa, care-i adăpostește oasele. În Italia marmoră este de ajuns și sculpotrii noștri vor ști să prindă într'o nemuritoare operă de artă, recunoștiința neamului românesc față de memoria lui Bălcescu.

Eu am oprit inițiative private: Administrația Principelui de Trabia, profesorul Giuseppe Pagano dela Universitatea de aici, bătrânul Enrico Ragusa de a pune ei — după obiceiul locului — o piatră comemorativă pe casa unde a trăit și a murit într'o extremă sărăcie „marele istoric român”.

Le-am răspuns, mulțumindu-le: — Ne vom îngriji noi, în primul loc guvernul și Academia Română, de amintirea lui Bălcescu, în orașul d-voastră, căci al nostru a fost!

*

Adevărul, Literar și Artistic. — Suplimentul literar al „Adevărului” împlinește un an dela apariție, un an de activitate harnică depusă nu în serviciul propriu zis al literaturii ci mai mult pentru informarea culturală a publicului.

Relevăm admirabila traducere a poetului d-l Nanu din Ernest Hello.

Restul materialului cam de strânsură.

*

„Napkelet”, — No. 21, Cluj. — Cunoscuta revistă clujană a ungarilor progresiști continuă să aducă aporturi nouă apropierii româno—ungurești. În numărul prezent publică cinci poezii românești, de Demostene Botez, d-l N. Teodorescu și Vladimir Streinu, în traducerea izbutită a d-lui Kereszturi Alex. Traducerile fac parte dintr'o antologie ce se pregătește acum. După cum se prezintă aceste cinci traduceri și cele trei publicate în unul din numerele trecute, nădăjduim, că traducătorii și editorii vor putea bătători

o cale salutară pe tărâmul inaugurat încă acum 10 ani de către Carol Révai, prin traduceri-le din G. Coșbuc, schimbului cultural între poporul român și cel maghiar.

În acelaș număr dela 1 crt. găsim articole interesante despre rolul ligei națiunilor, datorit omului politic Gieswein, despre chestiunea săcuiască, care nu poate fi confundată cu cea maghiară, cu toate afinitățile dintre săcui și unguri. Autorul, d-l Paál Árpád, unul dintre conducătorii lui „Napkelet”, arată, că deși săcuii sunt astăzi aproape un popor cu ungarilor, ei își au origina lor deosebită de aceea a acestora, și tradițiile lor deosebite, prin urmare, calea lor trebuie să fie deasemenea deosebită. Din punctul de vedere maghiar, independența săcui or e binevenită. Minoritățile câștigă prin aceasta, fiindcă pot cere drepturi nu numai în numele ungarilor, ci și al săcuiilor.

Partea literară e reprezentată prin bucăți bune, printre care amintim povestea d-lui I. Kaczér: „Ce a văzut Ronofru în țara sfârșitului” și alte bucăți de Finta, Sipos Domokos etc.

Cronica bogată și interesantă, tratează îndeosebi chestiuni cultura e, sociologice. Găsim printre e e una despre relațiunile ungarilor din România cu cei din Ungaria, și în care ni-se spune, că atâta vreme, cât în țara vecină nu se va înfăptui un guvern democrat, care să formeze o garanție pentru aliați, Ungaria nu va putea pretinde drepturi pentru ungarilor supuși români.

Posta Redacției și Administrației

Cu numărul viitor începând vom publica și „Cronica sportiva”.

Domnii autori, cari doresc să li-se facă recenzii și să li-se anunțe volumele apărute, sunt rugați, să înainteze câte două exemplare la redacție.

Numărul viitor al revistei noastre va apare la 1 Decembrie.

Manuscrisele nepublicabile se nimicesc și nu le retrimitem îndărăpt.

Toți depozitarii sunt rugați a ne comunica numărul exemplarelor ce le pot primi spre vânzare.

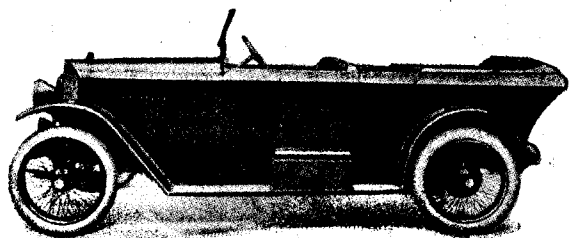
Cu numărul acesta începând deschidem abonament pentru cei ce doresc a abona revista noastră. Pe 1 an 120, jum. an 60, 3 luni 30 lei.

Redacția și Administrația

„Evoluția”

Cluj, Strada N. Iorga No. 23.

Telefon 310.

Automobil ieftin

Telefon 310.

închiria

Telefon 310.

Cluj, Strada Nicolae Iorga 23.

**Cooperativa Croitoria Românească
a Croitorilor Români din Cluj**

Strada Memorandului No. 8.

Frizer de dame

Manicure.

„IDEAL”

CLUJ, STRADA UNIVERSITĂȚII No. 1.

DROGERIA „EMKE”

Parfumerie Cluj.

Katz și Mendel

depozit permanent de haine bărbătești, pentru băiați și fetețe
Cluj, Piata Unirii No 10.

Alexandru Taub

Magazin de mode pentru domni
Cluj, Strada Nicolae Iorga No. 2.

„SFINX”

CLUJ, STRADA REGINA MARIA No. 21.

Cel mai bun, cel mai elegant și cel mai modern
atelier de fotografat.

TRISKA J.

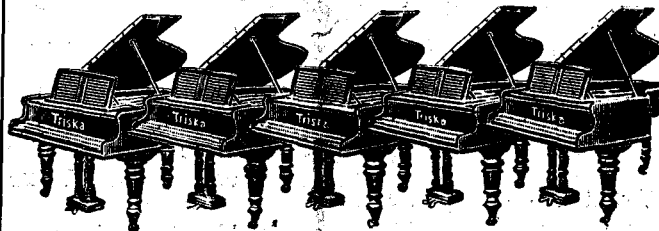
Acoardă, repară și transportă
piane conservatorului, operel și tuturor
institutilor de stat. ...

Piane se dau cu chirle.

Primul și cel mai mare depozit de pianе din Ardeal,

C
L
U
J

C
L
U
J

Primul și cel mai mare depozit de pianе din Ardeal.

Str. Saguna No. 18.

Au sosit in mare cantitate
piane și pianine din
fabricile „Pörster”, Wirth,
Hoffmann și stirgi. ...

Piane se dau cu chirle.

Florărie

Florărie

Farkas Antal

Cluj
Piata Unirii.

Ștefan Fanta croitor de
domni

Cluj, Strada Iuliu Maniu 1.

Carol Simonides

pantofar

Cluj, Calea Regele Ferdinand No. 4.

Automobile, cauciucuri accesorii

EMIL BLAGA CLUJ,

Piata Ștefan cel Mare 7

Telefon: No. 270.

FRĂȚII JOANOVICS

ATELIER PENTRU FOTOGRAFIE

CLUJ, PIATA UNIRII No. 3..

**REGELE
PĂLĂRIILOR**
CLUJ.